

AFT 15-7-45

114669

Okkupasjonskontoen må anerkjennes som statsgjeld

Den innebærer en latent inflasjon med mange skadevirkninger

Men Arbeiderpartiet og kommunistenene mener den er en papirkonto

Stortingets finans- og tollkomité har avgitt innstilling om nedbetaling av okkupasjonskontoen i Norges Bank, og opprettelsen av en «Statens reguleringskonto».

Finanskomitéen har delt seg i fire fraksjoner, flertallet, hele Arbeiderpartiet, en fraksjon av Høire og Venstre, Moseid av Bondepartiet og Løvlien av kommunistene, som alle har sine særuttalelser.

Den såkalte okkupasjonskontoen i Norges Bank stod oppført med ca. 8004 millioner kroner ved frigjøringen. Hittil er det etter frigjøringen nedbetalt 63,5 mill. kr. i forbindelse med seddellønsningen i 1945 og 110 mill. kr. i januar i år som svarer til gavedelen av Marshallhjelpen. Pr. 30. april i år beløp okkupasjonskontoen seg dermed til ca. 7813 millioner kroner.

Norges Banks representantskap hevder mot 1 stemme at Staten må anerkjenne okkupasjonskontoen som statsgjeld og at restene av den etter at ytterligere nedbetalinger er foretatt, bør gis en form som passer for en seddelbank. Representantskapet peker på visse poster bl. a. inndratte tyske tilgodehavender i Norge, udisponerte innenlandske statslån fra okkupasjonen m. v. på tilsammen ca. 1718,9 mill. kr. som bør brukes til fortsatt nedbetaling. Kontoen kommer da ned i ca. 6205 mill. kr. hvilket representantskapet mener er en forsvarlig høyde.

Regjeringens standpunkt er derimot: Det er ikke noe mål i seg selv å bringe kontoen ned. De pengepolitiske problemer løses ikke ved at Staten gir en formell erkjennelse for at okkupasjonskontoen er statsgjeld. Når Staten overtar aksjene i banken, løser den ut de private interesser og overtar derigjennom faktisk ansvaret for hele banken. Dette burde også være tilstrekkelig for bankens stilling utad.

Finansdepartementet konkluderer derfor med at de tiltak som må treffes ikke bør avgjøres etter juridiske betraktninger over forpliktelsen til å betale avdrag på kontoen, men etter vurdering av de pengepolitiske virkemidler som til enhver tid trenges for å realisere den realøkonomiske målsetning, nemlig full sysselsetting og et størst mulig nasjonalprodukt.

Ut fra disse betraktninger mener Finansdepartementet at det er tilstrekkelig å nedbetale kontoen med i alt ca. 566,1 mill. kr. — til 7250 millioner kroner.

På den annen side vil Finansdepartementet opprette en «Statens reguleringskonto» i Norges Bank. Denne vil trekke inn en del overflødig kjøpekraft i den nuværende situasjon, men vil senere kunne disponeres til konjunkturregulerende tiltak. Kontoen foreslås satt til 842,6 mill. kr.

Flertallet i Stortingets finanskomité Arntzen, Breivoll, Engelstad, Hognestad, Lid, Westerlund og Wilk alle av Arbeiderpartiet, er enig i at Staten ikke kan godkjenne okkupasjonskontoen som statsgjeld. De pengepolitiske problemer i vårt land som skrives seg fra tyskernes disposisjoner kan bare løses gjennom den penge- og finanspolitikk som Stortinget og Regjeringen fører. Selv om en nedbetaling av kontoen vil bedre Norges Banks

status, vil den samtidig svekke Statens status tilsvarende. Flertallet peker på at en nedbetaling også svekker Statens evne til å trygge det nuværende rentenivå og understreker at en må være på vakt mot de depressjonstendenser som allerede er merkbare. Flertallet er ellers helt ut enig med departementet om den grad av nedskrivning som bør foretas og om opprettelsen av «Statens reguleringskonto».

Det har bare vært noe i tvil når det gjelder de 100 mill. kr. av engangsskatter som er foreslått til avskrivninger idet flertallet ville foretrukket at disse millioner var satt inn på reguleringskontoen. Flertallet vil dog ikke oppta noe avvikende forslag.

En latent inflasjon

Et mindretall, Bøyum, (v), Lindebrække, (h), Stranger, (h), og Utheim, (v), uttaler bl. a. at okkupasjonskontoen er Norges Banks største aktivpost, men formelt sett er det ingen som er ansvarlig for den. Den har svekket tilliten til vår kreditt. Det er meget viktig for Norges Bank å få brakt sitt regnskap i orden slik at det står en solid skyldner bak denne posten. Mindretallet finner at departementet røper en beklagelig undervurdering av Norges Banks faglige innsikt ved at det vil løse de pengepolitiske spørsmålene i denne forbindelse ut fra en ensidig vurdering av okkupasjonskontoens juridiske stilling. Statens klare og utvetydige erkjennelse av sitt ansvar for kontoen er nødvendig for å trygge tilliten til vår kreditt. Det er naturlig at formen for Statens ansvar blir fastsatt av Stortinget etter at Norges Bank og departementet har fått anledning til på ny å uttale seg.

Spørsmålet om en sanering av vårt pengevesen har inntatt en sentral stilling i den økonomiske og politiske diskusjon i etterkrigstiden. Etter den fremlagte proposisjon er spørsmålet ikke lenger om vi skal sanere vårt pengevesen eller ikke, men hvor langt saneringsprosessen bør gjennomføres i den foreliggende situasjon. Det har lyktes å hindre inflasjon til tross for den store oppsvulmingen av den nominelle aktive og passive kjøpekraft, men det er fremdeles et press på prisene og på samfunnets virksomhet. Man har en latent inflasjon. Mindretallet er enig med Norges Bank i at denne latente inflasjonen har en rekke meget alvorlige skadevirkninger. Den har også gitt grunnlaget for en rekke reguleringer som hemmer en sunn utvikling av produksjonslivet og binder arbeidskraft til et omfattende regulerings- og kontrollapparat.

Mindretallet vil bl. a. foreslå at engangsskatten på formuesstigning

— i sin helhet, anslagsvis 400 mill. kroner — krediteres okkupasjonskontoen. Videre foreslår mindretallet at både gave- og lånemidlene under Marshallhjelpen krediteres okkupasjonskontoen. Etter mindretallets forslag skal nettoprovenyet av 3,5 prosent innenlandsk statslån 1945 og resten av nettoprovenyet av 2,5 prosent innenlandsk statslån 1945, til rest ca. 319,3 mill. kroner, krediteres okkupasjonskontoen.

Endelig foreslår mindretallet at provenyet av Statens 3,5 prosent dollarlån 1947 pålydende 10 mill. dollars, kreditten i Exim-banken pålydende 50 mill. og kreditten i Canada, ca. 13,2 mill. dollars, i alt ca. 361,8 mill. kroner blir avsatt på en separatkonto til finansiering av den fremtidige tilbakebetaling av disse lån. Mindretallet er enig med departementet når det motsetter seg en ytterligere oppskrivning av gullbeholdningen med 25 prosent. Det understrekes at mindretallets forslag ikke betyr en endelig løsning av saneringsproblemet. Problemet må fortsatt og stadig holdes under observasjon med sikte på til enhver tid å kunne gjennomføre slike tiltak som utviklingen gjør ønskelig eller nødvendig.

Rommelig pengemarked og lav rente

Komiteens medlem, Moseid, (b), finner stort sett å kunne slutte seg til det vedtak som proposisjonen innbyr til. Han mener imidlertid det er riktigst å utsette disponeringen av agiofortjenesten ved oppskrivningen av gullbeholdningen i Norges Bank til Stortinget har behandlet denne sak. Han understreker videre som en absolutt bindende forutsetning at reguleringskontoen skal holdes atskilt fra Statens andre midler og disponeres på den måten som Stortinget bestemmer. I Moseids fraksjonsanmerkninger heter det ellers bl. a. at det også under normale forhold er heldigst med et rommelig pengemarked og lav rente, men særlig under de nuværende forhold er dette av avgjørende betydning for en sunn utvikling. Han mener derfor at nedbetalingen på okkupasjonskontoen for tiden bare må foretas i den utstrekning det kan skje uten å fremkalle en så sterk tilstramning på pengemarkedet at det fører til rentestigning. Han finner det ikke påkrevd å foreta seg noe i anledning av spørsmålet om å anerkjenne okkupasjonskontoen som statsgjeld. Det er i realiteten avgjort ved Statens overtakelse av aksjene i Norges Bank.

En «papirkonto»

Komiteens medlem, Løvlien, (k), mener at okkupasjonskontoen i Norges Bank er en seddelopptrykningskonto. Kontoens motverdi er i virkeligheten skaffet til veie av folket gjennom skatter og avgifter, ved en redusert levestandard til fordel for gjenreinsning og investering.

Han finner det riktig at man nå fire år etter krigens slutt trefter definitivt bestemmelse om ok-

et
st
at
sk
me
cie
v
er
helt
skyl
den
sagt
innfl
fødte
tør og

„N

Vi e
mende
kontor
gir de
dau
er